

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

Донецького державного університету
управління

ТОМ XX

**Серія “Економіка”
Випуск 311 “Проблеми та
перспективи забезпечення
стабільного соціально-
економічного розвитку”**

Маріуполь 2019

УДК 33(08)

Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку». Серія «Економіка». Т. XX, вип. 311. – Маріуполь, ДонДУУ, 2019. – 302 с.

Засновник: Донецький державний університет управління

Редакційна колегія:

головний редактор – д.держ.упр., проф. Марова С.Ф.;

заступник головного редактора – д.е.н., проф. Балуєва О.В.;

д.е.н., проф., академік НАН України Амоша О.І. (Інститут економіки промисловості НАН України);

д.е.н., проф. Бардась А.В. (Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет»);

д.е.н., доц. Бойко Л.М. (Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка);

д.соц.н., проф. Бурега В.В. (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»);

д.е.н., проф. Дубницький В.І. (Український державний хіміко-технологічний університет);

д.е.н., проф. Дятлова В.В. (Донецький державний університет управління);

д.е.н., проф. Прокопенко О.В. (Сумський державний університет);

д.е.н., проф. Смерічевський С.Ф. (Донецький державний університет управління);

д.е.н., проф. Солоха Д.В. (Київський національний університет культури і мистецтв);

д.е.н., проф. Сохнич А.Я. (Львівський національний аграрний університет Міністерства аграрної політики та продовольства України);

д.держ.упр., проф. Токарева В.І. (Донецький державний університет управління);

д.ю.н., проф., чл.-кор. НАПрН України Устименко В.А. (Інститут економіко-правових досліджень НАН України)

Збірник розрахований на науковців, працівників органів державної влади і органів місцевого самоврядування, викладачів вищої школи, аспірантів, магістрів і студентів.

Затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 р. № 1328 як фахове видання з економічних наук.

Адреса редакції: 87513, м. Маріуполь, вул. Карпинського, 58.

Телефон: (0629) 38-97-74

Видається за рішенням Вченої ради ДонДУУ.

© Донецький державний
університет управління,
2019

ЗМІСТ:

Токарева В. І., Солоха Д. В. МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: УГОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.	6
Бойченко Е. Б., Костенко А. М., Дроботенко Я. М. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІУМУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	14
Заблудська І. В., Белоусова Л. І. КОНТЕНТ СУЧАСНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	26
Коніщева Н. Й., Казачковська Г. В. ШЛЯХИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЯХ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ	35
Савченко М. В., Солоненко Ю. В. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СІМЕЙНОГО БІЗНЕСУ	50
Бондаренко В. М., Павлова А. І. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ПРІОРИТЕТІВ РОЗМІЩЕННЯ БІЗНЕСУ В РЕГІОНІ	63
Маліч Л. А., Гашутіна О. Е. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	75
Ковальова М. Л. МОТИВАЦІЯ В МІЖНАРОДНОМУ МЕНЕДЖЕНТІ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ	84
Андрусак Н. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	93
Белявцева В. В., Рудаченко О. О. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В ОБЛАСНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	102
Татарченко О. М. ВИБІР ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	114
Тудейко К. В. КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ	125
Поважний О. С., Чернишов О. Ю. ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІ КЛАСТЕРИ ЯК МЕТОД АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ	132
Коломицева О. В., Васильченко Л. С. УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ ОСВІТНИМИ МЕРЕЖАМИ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД	140
Кудріна О. Ю. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ	148
Фінагіна О. В., Павловська А. С., Власенко В. М. АНТИКРИЗОВА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА: ПІДТРИМКА МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ	158
Стащук О. В., Борисюк О. В. ОСОБЛИВОСТІ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА ЗАРУБІЖНІ РЕАЛІЇ	167
Буряк Є. В. КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	177

Панкова Л. І. ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ ДІАГНОСТУВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕГІОНАЛЬНОЇ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ	189
Юдіна О. І. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	200
Якушев О. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІХ КЛАСТЕРНИХ ФОРМ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	211
Юдіна О. І. ОЦІНКА СТУПЕНЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА НА ОСНОВІ ІНДИКАТОРІВ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА	222
Борецька Ю. В. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.....	235
Атаманчук З. А. ТУРИЗМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: БАЗОВІ ПОНЯТТЯ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	245
Дятлова Ю. В. МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОЇ ІНТЕРНАЛІЗАЦІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ	255
Рекова Н. Ю., Мальований Б. Ю. УДОСКОНАЛЕННЯ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	266
Олійник П. О. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	279
Гуржий Т. О. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН ДОМОГОСПОДАРСТВА ІЗ ФІНАНСОВИМИ ТА НЕ ФІНАНСОВИМИ КОРПОРАЦІЯМИ	290

CONTENTS:

Tokareva V., Solokha D. INTER-REGIONAL COOPERATION: AGREEMENTS AND PROSPECTS	6
Boichenko E., Kostenko A., Drobotenko Ya. FEATURES OF REPRODUCTION OF REGIONAL SOCIETY IN THE CONDITIONS OF INFORMATION COMMUNITY	14
Zablodska I., Belousova L. CONTENT OF MODERN REGIONAL INNOVATIVE FORMS: ADMINISTRATIVE ASPECT	26
Konishcheva N., Kazachkovskaya G. WAYS OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN THE TERRITORIES OF NATIONAL NATURAL PARKS	35
Savchenko M., Solonenko Yu. METHODOLOGICAL APPROACH TO ESTIMATION OF SUSTAINABILITY OF FAMILY BUSINESS ENTERPRISES	50
Bondarenko V., Pavlova A. METHODOLOGICAL BASIS OF ASSESSMENT OF BUSINESS POSSIBILITIES AND PRIORITIES IN THE REGION	63
Malich L., Gashutina Ye. INNOVATIVE ASPECTS OF THE REALIZATION OF THE CRISIS MANAGEMENT MECHANISM IN MODERN ENTERPRISES OF UKRAINE.....	75
Kovalova M. MOTIVATION IN AN INTERNATIONAL MANAGER: THE ESSENCE AND FEATURES.....	84
Andrusiak N. FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE INVESTMENT AND INNOVATION COMPONENT OF THE ECOLOGICAL AND ECONOMIC SECURITY OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN THE REGIONS OF UKRAINE	93

Belyavceva V., Rudachenko O. THEORETICAL-METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF FORMATION OF BUDGET POLICY IN REGIONAL TERRITORIAL COMMUNITIES ON THE EXAMPLE OF THE KHARKIV REGION	102
Tatarchenko O. SELECTION OF ORGANIZATIONAL FORMS OF INTERREGIONAL COOPERATION	114
Tuleika K. CONCEPT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN EDUCATION OF BELARUS REPUBLIC	125
Povazhnyi O., Chernishov O. INNOVATION AND EDUCATION CLUSTERS AS A METHOD OF ACTIVATING THE ACTIVITY OF THE REGIONAL ECONOMY	132
Kolomytseva O., Vasilchenko L. REGIONAL EDUCATION NETWORKS MANAGEMENT: A MARKETING APPROACH	140
Kudrina O. FORMATION AND DEVELOPMENT OF INNOVATION CLUSTERS AS ONE OF THE INSTRUMENTS TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF THE REGION.....	148
Finahina O., Pavlovska A., Vlasenko V. ANTI-CRISIS ECONOMIC POLICY: SUPPORTING SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES	158
Stashhuk O., Borisiuk O. FEATURES OF HOUSING CONSTRUCTION IN UKRAINE: DOMESTIC EXPERIENCE AND FOREIGN REALITIES	167
Buryak Ev. COMMUNICATIONS IN THE SYSTEM OF INFORMATION MANAGEMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN REGIONAL ECONOMY	177
Pankova L. ECONOMIC INTERESTS OF DIAGNOSTIC OF THE REGIONAL CLUSTERIZATION PROCESS	189
Judina O. FORMATION OF THE MECHANISM OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF A HOTEL AND RESTAURANT MANAGEMENT ENTERPRISE	200
Yakushev O. CONCEPTUAL BASES OF CREATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL CLUSTER FORMS OF REGIONAL DEVELOPMENT	211
Judina O. ASSESSMENT OF THE STAGE OF SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH OF THE HOTEL AND RESTAURANT ENTERPRISE ON THE BASIS OF THE DYNAMIC DEVELOPMENT DEVELOPMENT INDICATORS	222
Boretska Ju. BASIC APPROACHES TO ASSESS THE EFFECTIVENESS OF INVESTMENT IN THE AGRARIAN SECTOR	235
Atamanchuk Z. RURAL TOURISM IN UKRAINE AND IN THE WORLD: BASIC CONCEPTS, TRENDS AND PERSPECTIVES	245
Dyatlova Yu. MECHANISM OF DEVELOPMENT OF THE BANKING SECTOR OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF COMPETITIVE INTERNALIZATION: METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FORMATION	255
Rekova N. Yu., Malovany B. Yu. IMPROVEMENT OF THE FINANCIAL SECURITY OF THE REGIONS OF UKRAINE UNDER DECENTRALIZATION.....	266
Olijnyk P. ANALYSIS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN THE UKRAINE INDUSTRY	279
Gurzhy T. SCIENTIFIC APPROACHES TO FINANCIAL RELATIONS WITH FINANCIAL AND NON-FINANCIAL CORPORATIONS POLICY APPROACHES.....	290

алгоритм управлінської дії щодо забезпечення зростання економічної ефективності й стійкості суб'єктів господарювання.

Таким чином, сталий економічний розвиток підприємства як господарської системи є можливим, якщо система функціонує відповідно до сформованого результуючого цільового вектора, а вплив несприятливих процесів та явищ нейтралізується адекватною реакцією системи за рахунок виявлених ресурсних резервів та напрямків їх ефективного і раціонального використання.

Література:

1. Юдіна О. І. Особливості організації інноваційної діяльності у сфері ресурсозбереження: монографія. Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф». 2013. 256 с.

2. Андрушків Б. М. Ресурсономіка: теоретичні та прикладні аспекти. Тернопіль: Терно-граф, 2012. 456 с.

УДК 332.13

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІХ КЛАСТЕРНИХ ФОРМ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

**ЯКУШЕВ О. В.,
ст. викладач кафедри
менеджменту та бізнес-
адміністрування,
Черкаський державний
технологічний університет**

У статті зроблено оцінку змісту регіональних стратегій розвитку областей України на період до 2020 р. на предмет наявності та достатності заходів щодо стимулювання процесів кластеризації інноваційно-освітнього простору регіону та наведено число зайнятого населення за видами економічної діяльності і регіонами в 2017 р., розраховано значення коефіцієнту локалізації для кожного регіону України за видами економічної діяльності, що сприяють розвитку інноваційно-освітніх кластерів

Ключові слова: інноваційно-освітні кластерні форми, регіон, стратегія розвитку, економіка.

В статье сделана оценка содержания региональных стратегий развития областей Украины на период до 2020 на предмет наличия и достаточности мер по стимулированию процессов кластеризации инновационно-образовательного пространства региона и приведены число занятого населения по видам экономической деятельности и регионам в 2017, рассчитано значение коэффициента локализации для каждого региона Украины по видам экономической деятельности, способствующие развитию инновационно-образовательных кластеров.

Ключевые слова: инновационно-образовательные кластерные формы, регион, стратегия развития, экономика.

The article assesses the content of regional development strategies of regions of Ukraine for the period up to 2020 for the availability and sufficiency of measures to stimulate the clustering of innovative and educational space in the region and shows the number of employed people by type of economic activity and regions in 2017, calculated the localization coefficient for each region Ukraine by type of economic activity, contributing to the development of innovative educational clusters.

Keywords: innovative educational cluster forms, region, development strategy, economy.

Постановка проблеми. Спрямування курсу економічного розвитку України на євроінтеграцію має супроводжуватися поступовою трансформацією тих принципів і підходів, що закладено в основу господарювання, їх орієнтацію на провідні успішні практики ведення справ, ефективність яких доведено часом та встановлено їх індіферентність до часової, територіальної або національної ознак. У цьому контексті досвід розвинених країн світу доводить, що досягти суспільного прогресу перспективно лише на підґрунті створення та запровадження інноваційних продуктів, технологічних процесів та управлінських рішень, для чого на регіональному рівні мають бути створеними всі умови для раціонального поєднання освіти як джерела нових знань, науки як генератора інновацій та бізнесу як основного інвестора та споживача новацій. Створенню такої коаліції має сприяти запровадження органами регіональної влади інструментів мотивації стейкхолдерів до організації кластерів шляхом об'єднання їх зусиль,

ресурсів та потенційних можливостей задля досягнення синергетичного ефекту у найближчій перспективі.

Водночас прийняття на регіональному рівні політики широкомасштабного та повсюдного створення кластерів не дасть відповідного прогресуючого зростання економіки території, так як здебільшого обмежені обсяги фінансового, матеріального та високопрофесійного людського капіталу регіону будуть розпорошеними між багатьма нефаховими користувачами, що є нераціональним та недоцільним як з економічного, так і з соціального боків. Саме тому мають бути розробленими принципи раціонального поєднання та розвитку освітнього, наукового та інноваційного потенціалів регіональної економіки, чітке втілення яких на практиці дозволить досягти суспільного прогресу та соціально-економічної ефективності від створення інноваційно-освітніх кластерних форм регіонального розвитку. Лише за умови дотримання балансу інтересів стейкхолдерів та створення сприятливих умов для реалізації інноваційних ідей талантами та висококваліфікованими фахівцями можливо надати суттєвого поштовху для комплексного розвитку регіональної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтуванням можливостей та доцільності створення новітніх форм розвитку в регіональній економіці займалися Ю. Андрєєв, М. Афанасьєв, Т. Бикова, М. Войнаренко, С. Гартман, Т. Еган, С. Крауч, М. Портер, С. Пятінкін, С. Розенфельд, Дж. Роландт, Х. Фаррелл, Р. Хертаг, В. Чевганова, М. Штайнер, Г. Яшева. Розвиток методологічного апарату теорії кластерів слід пов'язувати з працями Є. Безвушко, Р. Бошма, Е. Віссера, Я. Дранева, Ю. Ефимичева, С. Крауча, М. Превезера, Г. Свена, Н. Семенової, Х. Фаррелла, Х. Шмітца. Практичні аспекти створення різного виду кластерних форм досліджували Т. Андерссон, В. Ельснер, Ю. Ковальова, О. Кузьмін, І. Пилипенко, Т. Різак, С. Соколенко, Е. Фезер, В. Чужиков та ін.

Мета статті. Метою статті є дослідження концептуальних основ створення інноваційно-освітніх кластерних форм регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Оцінити доцільність застосування методів та інструментів стимулювання процесів кластерізації інноваційно-

освітнього простору регіону інституціями державної або регіональної влади, на нашу думку, рекомендуємо на підставі розрахунків так званого коефіцієнту локалізації. Розрахунки коефіцієнту свого часу запроваджені урядом республіки Білорусь в одному з нормативно-правових актів (постанові Ради Міністрів республіки Білорусь), що має назву «Про затвердження концепції формування і розвитку інноваційно-промислових кластерів в республіці Білорусь та заходів щодо її реалізації» [1]. Як зазначено в концепції, коефіцієнт локалізації використовується для розрахунків територіальної концентрації суб'єктів господарювання на території регіону і таким чином дозволяє оцінити рівень територіальної концентрації потенційних учасників кластеру, досягнення ними «критичної маси», що забезпечує максимально корисний ефект взаємодії між ними [1].

Коефіцієнт локалізації може розраховуватись за формулою:

$$K_{\text{Л}} = (Z_{\text{ГР}} \times Z_{\text{К}}) / (Z_{\text{Р}} \times Z_{\text{ГК}})$$

де $K_{\text{Л}}$ – коефіцієнт локалізації;

$Z_{\text{ГР}}$ – число зайнятих в галузі в окремому регіоні, осіб;

$Z_{\text{К}}$ – число зайнятих в країні в цілому, осіб;

$Z_{\text{Р}}$ – число зайнятих в регіоні в цілому, осіб;

$Z_{\text{ГК}}$ – число зайнятих в галузі в країні, осіб.

Результати розрахунків коефіцієнта локалізації за формулою по регіонах України з метою оцінки доцільності створення кластеру для кожного регіону, а також доцільності застосування методів та інструментів стимулювання процесів кластеризації інноваційно-освітнього простору регіону інституціями державної або регіональної влади, представлено в табл. 1. Коефіцієнт розраховано для галузей (видів економічної діяльності), що сприяють розвитку ІОК (освіта, інформація та комунікації, професійна, наукова та технічна діяльність).

На нашу думку, при прийнятті управлінського рішення про доцільність створення в регіоні ІОК, про достатній рівень територіальної концентрації потенційних учасників кластеру, до уваги повинні братись

значення коефіцієнта локалізації більше одиниці. Тобто, якщо частка числа зайнятих у сфері освіти, професійної, наукової та технічної діяльності, інформації та комунікації в регіоні перевищує частку числа зайнятих у відповідних сферах в країні, то рівень територіальної концентрації потенційних учасників кластеру є достатнім для формування ІОК.

Таблиця 1

Число зайнятого населення за видами економічної діяльності і регіонами в 2017 р., значення коефіцієнту локалізації для кожного регіону України за видами економічної діяльності, що сприяють розвитку ІОК

Регіон	Число зайнятих в регіоні, тис. осіб				Значення коефіцієнту локалізації		
	всього	в тому числі			в тому числі		
		інформація та комунікації	професійна, наукова та технічна діяльність	освіта	інформація та комунікації	професійна, наукова та технічна діяльність	освіта
Україна	16156	274,1	415,8	129,38	-	-	-
Вінницька	640,9	6	9,4	3,30	0,55	0,57	0,64
Волинська	366	2,9	5,6	1,63	0,47	0,59	0,56
Дніпропетровська	1390,9	25,4	36,7	8,95	1,08	1,03	0,80
Донецька	734,3	9	12,2	2,48	0,72	0,65	0,42
Житомирська	510,6	7,7	8,1	1,65	0,89	0,62	0,40
Закарпатська	496,3	3,1	4,4	2,33	0,37	0,34	0,58
Запорізька	719,7	8,6	16	4,67	0,70	0,86	0,81
Івано-Франківська	559	3,6	8,1	3,30	0,38	0,56	0,74
Київська	741,1	14,9	29,3	1,56	1,19	1,54	0,26
Кіровоградська	376,8	4,1	4,9	0,85	0,64	0,51	0,28
Луганська	292,1	2,2	5,4	1,42	0,44	0,72	0,61
Львівська	1050,8	18	21,1	12,27	1,01	0,78	1,46
Миколаївська	489,7	3,4	5,9	2,08	0,41	0,47	0,53
Одеська	986,6	15	20,2	10,25	0,90	0,80	1,30
Полтавська	575	5	8,5	3,33	0,51	0,57	0,72
Рівненська	460,2	5	6,6	2,66	0,64	0,56	0,72
Сумська	481,4	4,3	6,8	2,83	0,53	0,55	0,73
Тернопільська	399,1	3,4	6,1	3,03	0,50	0,59	0,95
Харківська	1247,1	22,7	39	16,52	1,07	1,22	1,65
Херсонська	442,2	3,4	7,4	1,76	0,45	0,65	0,50
Хмельницька	516	3,7	6,9	2,51	0,42	0,52	0,61
Черкаська	518,4	4,7	9,5	2,84	0,53	0,71	0,68

Продовження табл. 1

Чернівецька	379,3	3,4	4,6	2,33	0,53	0,47	0,77
Чернігівська	426,1	4,4	7,5	1,21	0,61	0,68	0,35
м. Київ	1356,8	90,2	125,6	33,65	3,92	3,60	3,10

Джерело: складено автором на основі [2]

Як видно з даних табл. 1, значення коефіцієнта локалізації більше одиниці мають: Харківська область та місто Київ – в усіх трьох сферах (видах) економічної діяльності; Дніпропетровська і Київська області – в сферах професійної, наукової та технічної діяльності, інформації та комунікації; Львівська область – сферах освіти, інформації та комунікації; Одеська область – в сфері освіти.

Місто Київ має найвищий рівень територіальної концентрації потенційних учасників кластеру має місто Київ: частка зайнятих в сфері інформації та комунікації в цьому регіоні в 3,92 разу перевищує частку зайнятих в цій сфері в країні в цілому; в сфері професійної, наукової та технічної діяльності – в 3,60 рази; в освіті – в 3,10 рази.

Найвищий рівень концентрації зайнятих в освіті серед областей посідає Харківська область (та місто Харків) – значення коефіцієнта локалізації становить 1,65. На другому місці за цим показником знаходиться Львівська область (та місто Львів) – значення коефіцієнта дорівнює 1,46, а на третьому місці перебуває Одеська область із значенням коефіцієнта 1,30.

Найвищий рівень частки зайнятих в сфері професійної, наукової та технічної діяльності відносно частки зайнятих в цій сфері в країні в цілому демонструє Київська область – значення коефіцієнта локалізації дорівнює 1,54. Друге місце за цим показником посідає Київська область (1,22), а на третьому – знаходиться Дніпропетровська область (1,03).

Лідером серед областей за рівнем локалізації зайнятих в сфері інформації та комунікації є Київська область (значення коефіцієнта локалізації становить 1,19), на другому місці – Дніпропетровська (1,08), на третьому – Харківська (1,07), а за нею йде Львівська область (1,01).

Слід зазначити, що перехід до кластеризації української економіки свого часу ініційований Державним агентством України з інвестицій та

інновацій у 2008 р. і підтриманий НАН України (Постанова Президії НАН України від 8 липня 2009 р. № 220 [3]). В 2009 р. Національна академія наук України ухвалила порядок створення та функціонування національних інноваційних кластерів, а також визначила регіони їх потенційного розміщення та затвердила перелік установ й організацій НАН України – майбутніх учасників національних інноваційних кластерів (визначених у відповідності до стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності). На виконання Порядку створення та функціонування національних інноваційних кластерів, затвердженого зазначеною вище постановою Президії НАН України, Державне агентство України з інвестицій та розвитку (наразі ліквідоване) свого часу розпочало роботу над створенням десяти національних інноваційних кластерів: «Нові машини» (м. Дніпро), «Нові матеріали» (м. Харків), «Біотехнології» (м. Львів), «Нові продукти харчування» (м. Київ та Київська область), «Нові технології природокористування» (м. Донецьк), «Інноваційна культура суспільства» (м. Київ), «Нові силові установки та двигуни» (м. Запоріжжя), «Енергетика стійкого розвитку (м. Київ). «Транзитний потенціал України» (м. Одеса), «Технології інформаційного суспільства» (м. Київ) [3, 4]. Отже, отримані результати оцінки доцільності стимулюючих заходів щодо кластеризації інноваційно-освітнього простору у визначених регіонах дуже близькі до подібних оцінок провідних вітчизняних наукових установ.

Стимулювання соціально-економічних процесів, спрямованих на формування ІОК в Україні наразі доцільно сконцентрувати в місті Києві, Київській, Харківській, Львівській, Дніпропетровській і Одеській областях. Саме в цих регіонах є необхідні передумови та наявні відповідні ресурси для успішного розвитку ІОК. Проте, рівень територіальної концентрації потенційних учасників кластеру в деяких регіонах необхідно підвищувати: в Дніпропетровській і Київській областях – в галузі освіти, в Львівській області – в сфері професійної, наукової та технічної діяльності, в Одеській – в сферах професійної, наукової та технічної діяльності, інформації та комунікації.

Система заходів стимулювання процесів кластеризації інноваційно-освітнього простору регіонів повинна визначатись насамперед в програмах

та стратегіях їх розвитку. Результати аналізу змісту стратегій економічного та соціального розвитку на період до 2020 року Дніпропетровської, Київської, Львівської та Одеської областей на предмет наявності в них заходів стимулювання процесів кластеризації інноваційно-освітнього простору регіону представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка змісту регіональних стратегій розвитку областей України на період до 2020 р. на предмет наявності та достатності заходів щодо стимулювання процесів кластеризації інноваційно-освітнього простору регіону

Критерії оцінки змісту регіональних стратегій розвитку	Дніпропетровська	Київська	Львівська	Одеська
Поширення процесу кластероутворення	■	■	■	■
Формування інноваційно-освітніх кластерних зв'язків (інтеграція потенційних учасників ІОК)	■	■	■	■
Розвиток сфери та закладів освіти	■	■	■	■
Розвиток професійної, наукової та технічної діяльності	■	■	■	■
Розвиток сфери інформації та комунікації	■	■	■	■
Підтримка та розвиток закладів вищої освіти	■	■	■	■
Налагодження співпраці між бізнесом, владою, навчальними та дослідницькими закладами	■	■	■	■
Підтримка розвитку малого та середнього бізнесу	■	■	■	■
Розвиток системи надання послуг, яких потребують учасники ІОК	■	■	■	■
Розвиток інноваційної інфраструктури	■	■	■	■
Підвищення рівня привабливості регіону для інвестицій	■	■	■	■
Підвищення інноваційної активності суб'єктів господарювання	■	■	■	■
Інформаційне забезпечення, зокрема інформування потенційних учасників кластеру	■	■	■	■
Налагодження міжнародних та транскордонних зв'язків та контактів	■	■	■	■
Людський розвиток	■	■	■	■
Підтримка пріоритетних галузей, для яких планується створення кластерів	■	■	■	■

Умовні позначення:

■ – в наявності; ■ – представлено фрагментарно; ■ – відсутнє

Джерело: складено автором на основі [5, 6, 7, 8]

Аналіз змісту регіональних стратегій розвитку Дніпропетровської, Київської, Львівської та Одеської областей України, розроблених на період до 2020 р., за критерієм сприяння поширенню процесів кластероутворення дав змогу встановити, що формування кластерів як перспективу розвитку регіону керівники Дніпропетровської області взагалі не розглядають. У стратегічних програмах розвитку інших областей України задекларовано ініціативу створення одного або відразу кількох видів кластерів та кластерних утворень: в Київській області – агрокластерів навколо малих міст; в Львівській області – мережі промислових і туристичних кластерів, кластерів інформаційних технологій, індустріальних парків у малих містах, у тому числі на територіях старих промислових зон, транскордонних кластерів; в Одеській області – агропромислового, зокрема зернового, морегосподарського, туристичного, рекреаційно-оздоровчого, медичного кластерів.

В стратегічних програмах розвитку всіх без виключення аналізованих областей України заплановані заходи, спрямовані на: розвиток сфери та закладів освіти, зокрема підтримку та розвиток закладів вищої освіти; підвищення інноваційної активності суб'єктів господарювання; налагодження міжнародних та транскордонних зв'язків і контактів; людський розвиток. Створення кластерів інноваційно-освітнього типу в стратегіях розвитку Дніпропетровської, Київської, Львівської та Одеської областей України не передбачено.

Дещо специфічною за критерієм запланованих заходів стимулювання процесів кластеризації інноваційно-освітнього простору регіону можна вважати стратегію розвитку Київської області, в якій не передбачено заходів, спрямованих на розвиток професійної, наукової та технічної діяльності, сфери інформації та комунікації. Також не акцентується увага на налагодженні співпраці між бізнесом, владою, навчальними та дослідницькими закладами, розвитку системи надання послуг для потенційних та дійсних учасників кластеру, підтримці пріоритетних галузей, підприємства яких планується залучити до кластеру. Стратегія розвитку Київської області здебільшого орієнтована на нарощування сільськогосподарського виробництва.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Виділення інноваційно-освітніх кластерних форм серед інших існуючих видів є вагомим умовою ефективного регіонального розвитку, оскільки вони виступають постачальниками висококваліфікованої робочої сили та інтелектуального капіталу, які є головними чинниками створення високотехнологічних й інноваційних технологій і продуктів. Разом з іншими складовими соціально-економічної, культурно-громадської і природно-кліматичної сфер регіонального простору інноваційно-освітні кластерні форми створюють конкурентні переваги регіону, які залучають внутрішні і зовнішні резерви його розвитку. Впровадження й поширення кластерних ініціатив щодо обґрунтованого об'єднання інноваційної та освітньо-наукової складових забезпечать реалізацію інтелектуально-знаннєвого потенціалу регіону й перспективи його розвитку, що є основним чинником підвищення ефективності регіональної політики. Для того, щоб ефективно впроваджувати інноваційно-освітні кластерні форми регіонального розвитку, необхідно дослідити передумови і фактори стимулювання регіонального розвитку на засадах впровадження інноваційно-освітніх кластерів.

Література:

1. Постановление Совета Министров Республики Беларусь «Об утверждении Концепции формирования и развития инновационно-промышленных кластеров в Республике Беларусь и мероприятий по ее реализации» №27 от 16 января 2014 г. URL: <http://pravo.newsby.org/belarus/postanovsm0/sovm687.htm>.
2. Постанова Президії НАН України «Про порядок формування національних інноваційних кластерів» №220 від 08.07.2009 р. URL: <http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltxts/nas/2009/regulations/Pages/residium.aspx>
3. Роль високотехнологічних кластерів в освіті та інноваціях. URL: http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/2016/04/Presentation_%D0%A5%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B0.pdf

4. Роль високотехнологічних кластерів в освіті та інноваціях. URL: http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/2016/04/Presentation_%D0%A5%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B0.pdf

5. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2020 року від 21.12.2015 р. № 32-VII. Офіційний веб-портал Одеської обласної ради. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/odeska-oblast/strategichni-ta-programni-dokumenty-oblasti/strategiya-ekonomichnogo-ta-sotsialnogo-rozvytku-odeskoyi-oblasti-do-2020-roku/> (дата звернення: 15.09.2017).

6. Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року від 26.09.2014 р. № 561/27. Офіційний веб-сайт Дніпропетровської обласної ради. URL: http://www.tsarich-rn.dp.gov.ua/OBLADM/tsarich_rda.nsf/docs/B67ED5A26239F6F8C2257E0D002DC469?OpenDocument (дата звернення: 15.09.2017).

7. Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року від 04.12.2014 р. № 856-44-VI. Офіційний сайт Київської обласної державної адміністрації. URL: <http://www.kyivregioneconomy.com/strategiya-kiyivskoyi-oblasti-2020> (дата звернення: 15.09.2017).

8. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року від 21.01.2016 р. № 1. Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації. URL: <http://loda.gov.ua/rishennya-kolehij?id=21159> (дата звернення: 15.09.2017).

Наукове видання

**Збірник наукових праць Донецького державного університету
управління**

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАБІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ»**

Серія «Економіка»

Том XX

Випуск 311

Мови: українська, російська, англійська

Відповідальний за випуск

О. В. Балусєва

Технічні редактори

**З. М. Калюжна,
О. О. Дубравіна**

Підписано до друку 26.02.2019. Формат 60x84/16. Папір офісний.
Гарнітура Times New Roman Cug. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 17,6.
Обл.-вид. арк. 13,5. Наклад 100 прим.

Донецький державний університет управління 87513,
м. Маріуполь, вул. Карпинського, 58